

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Talip Apaydın'ın eserlerinde çocuk ve eğitim teması*

Themes of children and education in Talip Apaydın's works

Hulusi Geçgel¹

İsmail Eren Tepe²

¹ Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitim Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD, Türkiye, e-mail: hgecgel@comu.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkiye, e-mail: ierentepe@gmail.com

Öz

Bu çalışma, Türk edebiyatının özgün isimlerinden Talip Apaydın'ın çocuk edebiyatına yaptığı katkılar ve özellikle de eserlerindeki eğitsel iletiler üzerine odaklanmaktadır. Apaydın, kırsal yaşamın gerçeklerini ve insanların sorunlarını çocuklara aktarırken, aynı zamanda onlara eğitimin önemini de vurgulamıştır. Araştırmada, Apaydın'ın çocuklar için yazdığı bir hikâye kitabındaki beş öyküsü ve bir çocuk romanı incelenerek yazarın çocuklara iletileri ve eğitim anlayışı belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, Apaydın'ın çocuk edebiyatı eserlerinde eğitim, sadece okul ortamıyla sınırlı kalmayıp yaşamın her alanında öğrenme ve gelişme anlamına gelmektedir. Yazarın bu eserlerinde genel olarak sevgi, kişisel gelişim, yurt sevgisi, Anadolu kültürü ve toplum düzeni temalı iletiler verdiği belirlenmiştir. Ayrıca, bu eserler yoluyla çocuklara kırsal kesimdeki zorluklara karşın eğitimle daha iyi bir geleceğe ulaşabileceklerine dair inanç vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Talip Apaydın, Çocuk Edebiyatı, Eğitim, Köy Yaşamı.

* Bu makale ikinci yazarın hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Citation/Atıf: GEÇGEL, H. & TEPE, İE. (2024). Talip Apaydın'ın eserlerinde çocuk ve eğitim teması. *International Journal of Language and Awareness*. 3(2), 49-67. DOI: 10.33390/ijla.2594

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Hulusi Geçgel
E-mail: hgecgel@comu.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

This study focuses on the contributions of Talip Apaydın, one of the original names of Turkish literature, to children's literature and especially the educational messages in his works. While Apaydın conveyed the realities of rural life and people's problems to children, he also emphasized the importance of education to them. In the study, five stories and a children's novel in a storybook written by Apaydın for children were examined to determine the author's messages to children and his understanding of education. The document review method, one of the qualitative research methods, was used in the study. The obtained data was analyzed with the descriptive analysis technique. According to the results of the study, education in Apaydın's children's literature works is not limited to the school environment but means learning and development in every area of life. It was determined that the author generally gave messages themed around love, personal development, love of the country, Anatolian culture and social order in these works. In addition, through these works, the belief that children can reach a better future with education despite the difficulties in rural areas is emphasized.

Keywords: Talip Apaydın, Children's Literature, Education, Village Life.

GİRİŞ

Cumhuriyet döneminin önde gelen toplumcu-gerçekçi yazarlarından biri olan Talip Apaydın, Ankara'nın uzak bir köşesindeki Ömerler Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Çocukluğunu, Kapılı Köyü başta olmak üzere eğitimi; Eskişehir, Ankara gibi şehirlerde geçirmiştir. Eğitim hayatının sona ermesinin ardından öğretmen olarak Kars, Alamus, Turhal, Amasya, Ankara gibi pek çok şehir ve ilçede görev yapmıştır. 1965 yılında Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS)'nin kurucuları arasında yer almış, 1966 yılında açığa alınmasının ardından TÖS üyesi olarak Anadolu'nun birçok yerini gezme fırsatı bulmuştur. Enstitülü yazarlar, edebiyatımızda genel olarak köy sorunlarını bilen, halkının aydınlanmasını ve köylünün "çağdaş uygarlık düzeyini" yakalamasını isteyen, bunun için iktidar sahiplerine karşı savaş veren iyi niyetli, inançlı, Cumhuriyetçi "köy çocuklarının" oluşturduğu bir edebiyatçı grup olarak nitelendirilmiştir. Talip Apaydın da bu açıdan Anadolu'nun en katı köy gerçeklerini sanatına taşımış, gözlemlerini toplumcu-gerçekçi edebiyat çerçevesinde ortaya koymuştur. Apaydın, toplum sorunlarına yalın ve doğal bir anlatımla eğilmiş ve yazılarında özellikle 'köpüklü sözler' den kaçınmıştır. Eserlerinde köy insanının yaşamını, aslında dramını işlemiştir. Talip Apaydın özellikle sanat yaşamında toplumu önceleyen tutumuyla dikkati çeker. Toplumcu-gerçekçi çizgisinden dolayı sosyal hayata yer

veren romanlarında toplumu ilgilendiren her türlü değeri görmek mümkündür. Bu açıdan özellikle Cumhuriyet döneminde yeniden yapılandırılmak istenen Türk toplumu, hâlihazırdaki biçimi ve gelecekte olması arzu edilen şekliyle sanatçının romanlarında görülür (Koçakoğlu ve Çalık, 2017).

Apaydın'ın köy öyküleri ısrarlı bir dikkatle incelendiğinde sınırları özenle belirlenmiş iki ayrı edebiyat anlayışı göze çarpar: Realizm ve Toplumcu Gerçekçilik. Bu ayrımın belirlenmesinde kullanılacak tek yöntemse öykülerin şahıs kadrosundaki bazı tiplerin metinde yüklendikleri görevdir. Köylülerin gerek doğayla, özellikle bir hayvanın etrafında, gerekse kendi aralarında meydana gelen ilişki ve mücadeleleri konu ettiği öykülerinde izole Anadolu köylerinde sürülen hayatı onun kopmaz, doğal bir parçası olan farklı hikâyelere sahip Türk köylüsünün mizaç ve serencamıyla birlikte zengin bir konu çeşitliliğiyle ele almayı başarır. Realist özellikler taşıyan bu tarzdaki öykülerinde vaka zinciri güçlü bir nedensellik ilişkisiyle birbirine bağlanırken yazar, bir gözlemci tavrıyla eserini kaleme alır (Öder, 2024).

Sanat yaşamında birçok farklı alanlarda eserler veren Apaydın, en çok roman ve hikâye türünde eserler verdi. Gençliğinde daha çok duygulu şiirler yazdı. Sonradan konuları köy ağırlıklı romanlar ve öyküler yazmaya başladı. Bir yazar

olarak her zaman 'imtiyazsız olanın' yanında yer aldı. 'İmtiyazsız köylüleri' savundu. Köy içindeki ağadan yana değil, topraksız, ırgat köylüden yana çıkan yazılar yazdı. Türkiye'nin kentleşmesi ile de kente göçün artmasına karşın "köylülük" olgusunun sürmesi nedeniyle de yıllar sonra da yazdığı öykülerde kente göç eden köylüleri konu edindi (Uca, 2005: 20).

Apaydın, eserlerindeki hâkim konu ve üslubu hakkında şu açıklamaları yapmaktadır:

"Türk edebiyatı roman çağını yaşıyor. Ben de gücümce bir şeyler katmaya çalışıyorum. Köylerdeki insanları, insanların insanlara ettiklerini, insanların çeşitli sorunlar karşısındaki davranışlarını, doğayı, köy evlerini, kırları, ilkel araçları ve bunlardan kurulu köy dünyasını halk türkülerimiz gibi biraz yanık bir dille anlatıyorum... İçinden çıktığım köylümüzü, zor yaşantısı içinde ezilen, sömürülen, aldatılan halkımızı anlatmaya çalışıyorum. Özet olarak diyebilirim ki kendi insanımızı günlük işi ve yaşayışı içinde zorlamadan, abartmadan, olduğu gibi vermeye çalışıyorum. Bu insan ezilmiştir, yoksuldur ama bitmiş değildir. Umudu vardır, gücü vardır. Bizim halkımız yarını olan bir halktır." (Bayrak 1978: 135)

Anadolu insanının içinde bulunduğu çaresizlik, Apaydın'a göre eğitimsizlikten ileri gelmektedir. Onun eserlerinde köylü, yıllardır unutulmuş, yüzüne bakılmaz ve ikinci sınıf insan muamelesi görmüştür. Fakat mutlaka toplumun geneline yayılmış bu algıyı kıracak, karanlıklar içinden çıkıp başarılar kazanacak köylüler de vardır. Hayatının önemli bir bölümünü köyde geçiren ve bu dönemi hiç unutmayacak olan Kaymakam Erdal (Toprağa Basınca 1966) bunlardan biridir. Doktor Ayşe, Uzun Mehmet, Zihni Bey, Durak Usta, Çoban Rıza gerek köy içerisinde ya da köyden şehir hayatına göçtükten sonra yararlıklar gösterip başarı sağlamış olan hikâye kahramanlarıdır. Bu kahramanların ortak özellikleri, eğitim ya da meslek hayatlarında başarı sağlamış ve toplum tarafından saygı duyulan bireyler olmalarıdır. Eğitim hayatları onları başarıya ulaştırmış, mutlu bir yaşam süren bu insanlar yaşama verdikleri değerlerle diğer insanların mutlulukları için çaba harcamışlardır.

Apaydın'a (1995) göre, genel anlamda eğitimin amacı, çevreyi değiştirmek, yaşamı yenilemek-

tir. Eğitilmiş insanla eğitimden geçmemiş insanın ayrımı bu yolla değerlendirilmelidir. Geri bir yaşama razı olan, değiştirmeyi düşünemeyen, düşünse bile bunu başkasından bekleyen insan, hangi okulu bitirirse bitirsin gerçek bir aydın sayılmaz. Gerçek aydın, koşulları zorlayan, daha iyi yaşamının koşullarını arayıp bulan insandır. Bunu salt kendisi için değil, çevresi, halkı ve tüm halkı için yapacaktır. Bunun için toplumdan yana bir kişilik kazanması gerekir.

Talip Apaydın, Türk edebiyatında Toplumcu Gerçekçilik akımının köklü yazarlarından biri olmakla birlikte, çocuk edebiyatına yaptığı katkılarla da dikkat çekmektedir. Özellikle kırsal kesimdeki yaşam koşulları, eğitim sorunları gibi temaları ele alarak Türk çocuk edebiyatına realist ve toplumcu bir bakış açısı sunmuştur. Onun çocuk kitapları, kırsal Türkiye'nin gerçekçi bir portresini çizerken aynı zamanda çocukların iç dünyalarına da dokunmayı başarır. Eserlerindeki karakterler, genellikle zorlu yaşam koşullarına rağmen hayata tutunan, eğitimle kendilerini geliştirmeye çalışan ve topluma yararlı olmak isteyen bireylerdir. Bu durum, çocuklara hem duygudaşlık kurma hem de hayata karşı olumlu bir tutum geliştirme fırsatı sunar.

Apaydın, eserleri aracılığıyla çocuklara Türk millî kültürünün temel değerlerini (dayanışma, vatanseverlik, doğa sevgisi gibi) aktarmayı amaçlar. Çocukların gelişim dönemi esasından yola çıkarak yazdığı birçok eseri, çocukların merak, keşfetme, yaratma özelliklerini geliştirici değerler taşımaktadır. Onun eserlerde öğreticiliğin dar kalıplarına düşülmeden çocukların zihninde çalışma, bilme, öğrenme ve sorgulama odaklı farkındalık yaratma çabası dikkati çekmektedir.

Çocukların düşsel dünyadan çıkıp yaşadıkları gerçek dünya ile tanışmalarında çocuk hikâye ve romanlarının da önemli bir rolü vardır. Bu eserler, sundukları örnek yaşantılar yoluyla çocukların sosyal, ahlaki ve kişilik gelişimlerine de katkı sağlamaktadır. "Öyküler, çocukların masaldan, yani düşsel bir dünyadan gerçekler dünyasına adım atmalarını sağlar" (Akbayır 2010: 43). "Roman kadar amacı hayatı anlatmak olan başka bir tür yoktur." (Şimşek 2011: 242)

Talip Apaydın, Türk edebiyatında kendisine yer

açabilmiş yazarlardan biridir. Özellikle köy yaşamı, kırsal kesimdeki insanların sorunları ve eğitim gibi konularla dikkati çekmiştir. Bu çalışmada Apaydın'ın eserlerindeki eğitim teması, çocuğun gelişimindeki rolü ve bu eserlerin günümüz çocuklarına ne gibi iletiler verdiğine odaklanarak yazarın eğitim anlayışı ve çocuk edebiyatına olan katkıları değerlendirilecektir. Bu amaçla, yazarın çocuk ve eğitim anlayışını eserlerinde çocuklara vermek istediği iletileri belirlemek için bir çocuk hikâye kitabında yer alan beş öyküsü ve bir çocuk romanı incelenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, Talip Apaydın'ın eserlerinde çocuk ve eğitim kavramlarının nasıl ele alındığını, yazarın bu temalar üzerinden çocuklara hangi iletilerin verildiğini belirlemeye çalışmaktır.

Araştırmanın amacını gerçekleştirebilmesi için aşağıdaki temel sorulara yanıt aranmıştır:

1. Talip Apaydın'ın öykü ve romanlarında;
  - a. eğitim-öğretim,
  - b. sevgi,
  - c. kişisel gelişim,
  - d. yurt sevgisi,
  - e. Anadolu kültürü,
  - f. toplum düzeni temalarına ilişkin iletiler nelerdir?
2. Talip Apaydın'ın öykü ve romanlarında yer alan çocuk ve eğitim teması nasıl ele alınmıştır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada Talip Apaydın'ın hikâye ve romanlarındaki çocuk ve eğitim temasının analizi için nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Doküman incelemesi yazılı materyallerin analiz edilmesine yönelik bir incelemedir. Araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada Talip Apaydın'ın çocuklar için yazdığı eserlerden *O Güzel İnsanlar* (1981) adlı hikâye kitabında yer alan 5 hikâye ve *Toprağa Basınca* (1966) adlı romanı eğitsel içerikli iletiler açısından incelenmiştir.

Araştırmada İncelenen Eser

Bu çalışmada Talip Apaydın'ın çocuklar için yazdığı *O Güzel İnsanlar* (1981) adlı hikâye kitabında yer alan "Kömürün Öyküsü", "Çay Ağacı", "Durak Usta", "Çoban Rıza" ve "Ali Yanık" adlı beş hikâye ve *Toprağa Basınca* (1966) adlı roman kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Betimsel analiz önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı kalarak nitel verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, tanımlanan bulguların yorumlanması adımlarını içeren analiz yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu çalışmada *O Güzel İnsanlar* (1981) adlı hikâye kitaplarında yer alan 5 öykü (Kömürün Öy-

Tablo 1. Araştırmada İncelenen Eserler

Eser Adı	Türü
1. Kömürün Öyküsü	Hikâye
2. Çay Ağacı	Hikâye
3. Durak Usta	Hikâye
4. Çoban Rıza	Hikâye
5. Ali Yanık	Hikâye
6. Toprağa Basınca	Roman

küsü, Çay Ağacı, Durak Usta, Çoban Rıza, Ali Yanık) ve *Toprağa Basınca* (1966) adlı roman analiz edilmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda araştırmanın geçerliğini ve güvenirliliğini arttırmak için inandırıcılığı arttırmak gerekmektedir (Merriam ve Tisdell, 2015). Araştırmada inandırıcılığı arttırmak amacıyla öykülerden ve romandan elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Nitel araştırmalarda güvenebilirlik önemlidir. Araştırmada güvenebilirliğin sağlanabilmesi için araştırmanın elde edilen verilerin iki araştırmacı tarafından roman ve öykülerdeki çocuk ve eğitim teması unsurları kontrol edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümünde, *O Güzel İnsanlar* (1981) kitabında yer alan beş hikâye (Kömürün Öyküsü, Çay Ağacı, Durak Usta, Çoban Rıza, Ali Yanık) ve *Toprağa Basınca* (1966) adlı roman çocuk ve eğitim teması açısından analiz edilmiştir.

O Güzel İnsanlar Adlı Hikâye Kitabındaki Çocuk ve Eğitim Temalı Bulgular

Eserde "Kömürün Öyküsü", "Çay Ağacı", "Durak Usta", "Çoban Rıza" ve "Ali Yanık" olmak üzere toplam beş hikâye yer almaktadır. Bu hikâyeler, eserdeki yer alış sıralarına göre incelenecektir.

1. "Kömürün Öyküsü" Adlı Hikâyedeki Çocuk ve Eğitim Teması

Hikâyede, bir köylü olan Uzun Mehmet'in askerlik hizmetinde edindiği bilgiyle köyünde taşkömürünü bularak ülkesine yarar sağlaması anlatılmaktadır. Eserde, köylüyle kentlinin aynı

değerde olduğu, doğru eğitimle herkesin aydınlanabileceği ve ülkesine ve insanlığa katkıda bulunabileceği; topluma yarar sağlamanın bir erdem olduğu iletileri öne çıkmaktadır.

Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Yazar, eserlerinde genel olarak okuyanın zihninde yer edebilecek ve onun genel kültür hazinesine ekleyip kullanabileceği, öğretim döneminde ve sonrasında yararlanabileceği bazı bilgileri öykü içerisinde aktarmakta ve bunlara ilişkin iletiler vermektedir.

"Büyük iş bu taşkömürü. Yol yapılır. Ocaklar açılır. Ocaklarda birçok insan çalışır. Devlet dışarıdan kömür almaktan kurtulur. Bunun için dışarı avuç dolusu para ödüyöruz." (s. 30)

"Yanar be. Büyük ısı verir. Gemiler bununla yürür. Çok pahalıdır." (s. 30)

"Toprağında kömür bulunan ülkeler zengin oluyor, dedi. Günümüzde en büyük güç kaynağı kömürdür. Gemilerimizi işletmek için yabancılara avuç dolusu para veriyoruz." (s. 10)

"O yıllarda Müsellim denilen vergi memuru ortalığı kasıp kavuruyordu. Ağalarla işbirliği yapmış, yoksul halkı eziyordu. Ondan habersiz kuş uçmuyordu köyde. Yoksul halkın kazancını müsellim zorla alıyordu." (s. 15)

"Ateşin üstüne toprak atıp söndürdü." (s. 21)

"Böyle kişilerdi o dönemin yöneticileri. Halka düşmandılar." (Cumhuriyet öncesi döneme yapılan atıf, s.32)

"Herkes ona Uzun Mehmet diyordu. Eskiden soyadı yoktu. İnsanları tanımlamak için kendisine yakışan böyle yardımcı bir ad eklenirdi." (s. 14)

Tablo 2. Kömürün Öyküsü Adlı Hikâyedeki Eğitsel İletilerin İşlenme Sıklığı

Eğitsel İletiler	F
Eğitim – Öğretim	12
Sevgi	6
Kişisel Gelişim	8
Yurt Sevgisi	4
Anadolu Kültürü	19

“Çavuşa mektup yazdırıyor, karşılığı iki ayda zor geliyordu. Taşıtlar şimdiki gibi hızlı değildi. Doğru dürüst posta yoktu. Mektuplar ilden ile gitse bile ilden köye zor gelirdi.” (s.13)

“Sokaklar karanlıktı. Şimdiki gibi elektrik yoktu.” (s. 38)

Sevgi Temasına Yönelik İletiler

Hikâyede çocukların evlerine, anne babalarına, akrabalarına karşı derin bir özlem içinde olmaları, nerede olurlarsa olsunlar onları hatırlayıp onlara karşı derin bir sevgi, vefa duygusu beslemeleri gerektiğine ilişkin iletiler yer almaktadır.

“Köyü gözünde tütüyordu. Çok özlemişti evini, anasını, akrabalarını, köyünün dağlarını, tepelelerini. Kara eşeği, keçileri bile özlemişti.” (s. 13)

“Onun için gurbete giden insanın acısı büyüktü.” (s.13)

“Bizim oralara ne yapsanız gider. Çünkü bizim toprağımız sağlamdır. Dağlarımız var ki, ucu bulutlara değer. Derelerimiz var ki, dibi denizlere iner. Bizde ağaç bol, taş bol.” (s. 6)

“Köyüne ertesi gün varabildi. İyi yorulmuştu. Ayaklarının altı şişmişti. Gene de acı duymuyordu. Çok heyecanlıydı. Anasını akrabalarını kucakladı.” (s.14)

“Serin, dinlendirici bir havası vardı buraların.” (s. 18)

“Ne kadar yaban bir doğaydı. Yüce dağlar, derin dereler, gün görmemiş ormanlar. Bir rüzgâr esti mi ağaçlar hışıl hışıl hışıldıyordu.” (s. 20)

Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Uzun Mehmet’in askerliği sırasında yaşadığı bir olay büyüklerine ve üstlerine karşı nasıl davranılacağına ilişkin iletiler içermektedir:

“-Sen köyde güreş yaptın mı? -Yaptım çavuşum. -Benimle güreşir misin? -Yok. Ben akranlarımla güreşirim. Çavuşun hoşuna gitti.” (s. 7)

Parçaya göre üst rütbede bulunan bir askerin hoşuna giden davranış, Mehmet’in gösterdiği tevazu ve büyüklerine olan saygısıdır. Davranış övülmüş ve “Çavuşun hoşuna gitti” cümlesiyle de pekiştirilmiştir.

Eserde sıklıkla karşımıza çıkan “bilgiye olan açlık” teması, kahramanın karakterini derinlemesine şekillendiriyor. Kahraman, içinde bulunduğu cehaletin farkındadır ve bilgiye ulaşmak için sürekli bir çaba içerisinde. Bu çaba, hem sorgulama yoluyla hem de deneyerek öğrenme yöntemiyle kendini gösterir. Örneğin romanın başlarında kazan dairesinde görevlendirilen kahraman, kendisine verilen görevi pasif bir şekilde yerine getirmek yerine, karşısındaki bilinmeyenle yüzleşir ve yanan siyah taşların ne anlama geldiğini anlamaya çalışır. Bu merak duygusu, eserin ilerleyen bölümlerinde de farklı biçimlerde görünerek kahramanın karakterini daha da belirginleştirir.

Allah Allah, diye söylendi. Taş nasıl yanar acaba?

Çavuş şaşkınlığını anlamıştı.

- Ne o? dedi. Kömür görmedin mi hiç?

- İlk görüyorum çavuşum, nasıl yanıyor bu? Va canına! Nereden çıkar bu taşlar?

- Bizde yoktur. İngiltere’den gelir.

- Uuu!.. Orası çok uzak derler çavuşum, nasıl gelir?

- Gemiyle getirirler. Çok da pahalı ha. Avuç dolusu para gidiyor buna.

-Niye odun yakmıyoruz?

-Oduyla yürür mü ulen koca gemi? Sizin evin ocağı mı sandın?” (s. 7-8)

Hikâyede arkadaşların, dostların birbirlerinin sözlerine, verdikleri sırlara sadık olmaları gereği öğütlenmektedir. Mehmet’in sırrının annesi ve yakın arkadaşı tarafından yeterince iyi saklanmaması sonucunda Mehmet ve annesinin başına gelen kötü olaylar, insanların yakınlarının sırlarına sadık kalmaları gerektiği iletisini vurgulamaktadır:

“Mehmet, izninin dolmasını bekleyemedi. Sekiz on gün sonra İstanbul’un yolunu tuttu. Neden erken gittiği köyde konuşulurken ‘maden bulmuş, onu götürmüş’ sözü de çarçabuk yayıldı.” (s. 31)

Yurt Sevgisine Yönelik İletiler

Yazar, eser boyunca Türk milletinin yurduna duyduğu derin bağlılığı ve sorumluluk bilincini vurgular. Özellikle, Uzun Mehmet'in vatan topraklarına olan düşkünlüğü ve millî birlik için yaptığı fedakârlıklar, bu temayı destekleyen önemli kanıtlardır.

“Herkes kömür arasın. Bulan, savaşta en büyük yararlığı göstermiş gibi vatana hizmet etmiş olur.” (s. 11)

“Yaşa Mehmet, dediler. Sen büyük hizmet ettin memlekete. Sana altın madalya vereceğiz. Aylık maaş bağlatacağız. Ananla birlikte gayri İstanbul'da oturursun.” (s. 34)

“Aferin oğlum Mehmet. Yurda büyük hizmet ettin. Adını tarihe geçirttin.” (s. 36)

“Bu kömür işi çok önemli. Hele dağların altı hep kömürse, devleti bile kurtarır bu ana. Tüm memleket zengin olur.” (s. 29)

Yukarıdaki alıntılar, yazarın yurtseverliği sadece bir duygusal bağ olarak değil, aynı zamanda bireyin topluma karşı sorumlulukları olarak gördüğünü gösterir. Bu bağlamda, yazarın yurtseverlik anlayışı, dönemin milliyetçilik akımlarından etkilenmiş olsa da, aynı zamanda bireysel özgürlük ve toplumsal adalet konularına da duyarlı olduğunu göstermektedir.

Anadolu Kültürüne Yönelik İletiler

Eserin özellikle giriş bölümünde kahramanın köyden büyük bir şehre, İstanbul'a gelişine ve İstanbul'un üzerinde kurulduğu coğrafi yapı, barındırdığı güzellikler, doğal ve insani değerleri karşısındaki şaşkınlığına yer verilmiştir. Durum, dönem içerisinde, Anadolu'daki halkın İstanbul'dan hem maddi hem de manevi olarak ne kadar uzak yaşadığı noktalarında önemli veriler taşımaktadır. Anadolu halkı doğup büyüdüğü coğrafyanın zorlu koşulları içerisinde türlü güçlüklerle savaşmakta, yurt güzelliklerinin çok azının farkında olabilmektedir.

“İstanbul'u görünce bütün Anadolu çocukları gibi şaşır kaldı. Orman gibi minareler, dağ tepesi gibi kubbeler, kat kat yapılar ve bunca insan... Yakında bu şehir denize batır diye düşündü.

Öyle ya, bunca ağırlığı ufacık kara parçası nasıl çeker? Ne yana baksan deniz. Hele Sarayburnu'nda öyle yüksek yapılar, öyle kalın duvarlar var ki bayağı korktu. Bunları yapan ustalar denizi hiç düşünmemişler. Hep buraya yapacağınıza biraz da bizim oralara yapsanıza hey ustalar!” (s. 5-6)

Hikâyenin kahramanı Uzun Mehmet, İstanbul'da yaşarken bir yandan da kendi köyünün güzelliklerini de hatırlamayı ihmal etmez. Böylece okura ne kadar unutulup yüz çevrilse de Anadolu coğrafyasının da sayısız güzellikleri barındırdığı, bakılıp ilgilenilirse oraların da değerinin daha iyi ortaya çıkacağı sezdirilmektedir. Anadolu insanının çalışkanlığı ve güçlükleri yenebilme azmine yazarın birçok eserinde olduğu gibi bu hikâyesinde de rastlanmaktadır. Yazara göre Anadolu insanı bırakıldığı yalnızlıktan kurtarılıp düzenli, sistemli, çağdaş bir eğitimden geçirilirse aşamayacağı bir zorluk kalmayacaktır.

“Dah oğlum! Kömürü bulduk. Ne kolaymış meğer? Bilsydim şimdiye durur muydum? Vay bee! Şaşılacak bir iş bu. Kendisi de inanmıyordu. Düş mü görüyordu yoksa?” (s. 26)

Bizim oralara ne yapsanız gider. Çünkü bizim toprağımız sağlamdır. Dağlarımız var ki, ucu bulutlara değer. Derelerimiz var ki, dibi denizlere iner. Bizde ağaç bol, taş bol. Ama yapacak usta yok.” (s. 6)

İstanbul'un sadece maddi olarak değil manevi anlamda da Anadolu koşullarından çok daha iyi durumda olduğu anlatılmaktadır. Dönem şartlarında türlü zorluklar çeken Anadolu'ya göre İstanbul'un içinde bulunduğu rahatlık düzeyinden şöyle bahsedilir:

“İstanbul'da pek böyle değildi durum. Köylere doğru gittikçe kötü yönetimin rezillikleri ortaya çıkıyordu.” (s. 16)

Taş kömürünü bularak vatana karşı paha biçilmez bir yarar sağlamış olan Uzun Mehmet, İstanbul'da yaşamak ister ve annesini de yanında oraya götürmeyi planlamaktadır. Fakat annesinin oğluna verdiği cevap, İstanbul'daki yönetim ve Anadolu coğrafyasının birbirinden ne kadar kopuk yaşadığını gözler önüne sermektedir:

“- Bırak unu ana! İstanbul'a gidiyoruz. Zengin oluyorum. Hükümet bana ödül verecek.

-Ne ödülü? Aklını mı kaçırdın? İndir şu çuval-
ları. Hükümet ödül verecekmiş! Hükümet kim, biz
kim?" (s. 27)

Eserde dikkati çeken bir husus da, İstanbul' a
giden ve öğrenmeye yönelik isteğiyle bilgisi-
ni, görgüsünü, genel kültürünü artıran Meh-
met ile köyün dar yapısı içerisinde yaşayan ve
bildikleri sadece köy yaşamıyla sınırlı insanlar
arasında bazı olaylarda baş gösteren bakış açısı
farklılıklarıdır:

“-Ne yaptın hayrola?

-Altın buldum.

-Altın mı buldun, nasıl altın?

-Kara altın, kömür. Bak!

-Aman Mehmet, bunun için mi geç kaldın? İki
çuval un öğüteceksin, insan bu zamana bırakır
mı?" (s. 26-27)

Konuşmalardan anlaşıldığı üzere bilgisiz top-
lumda günlük işlerden biri olarak görülen un
öğütmek, ülkenin kalkınmasında rol oynayabile-
cek bir keşiften daha önemli sayılmaktadır.

Talip Apaydın, eserlerinde halk edebiyatının
zengin sözlü mirasından sıkça yararlanarak,
dilin ve anlatımın gücünü artırmıştır. Özellikle
deyimler, atasözleri, mani ve türküler gibi halk
ağzı ürünlerini eserine ustalıkla yedirerek, hem
karakterlerin sosyal gerçekliği daha canlı bir şe-
kilde yansıtmakta hem de okurun metne duygu-
sal bağ kurmasını sağlamaktadır.

“Düşün düşün yaştr işin.” (s. 12)

“Köyü gözünde tütüyordu.” (s. 13)

“Çok şükür kavuşturana.” (s. 14)

“Uğurlar olsun oğlum.” (s. 16)

“Koyun gelir yata yata

Çamurlara bata bata

Gelin Ayşe'm suya gitmiş

İlgınları tuta tuta” (s. 18)

“Git ulen, gözü kör olası!” (s. 18)

“İçi alıp veriyordu.” (s. 24)

“Turnayı gözünden vurdum.” (s. 26)

2. “Çay Ağacı” Hikâyesinde Çocuk ve Eğitim Teması

Bu hikâyenin kahramanı, Türkiye'de çay tarımı-
nın başlamasına ve yayılmasına önderlik eden ve
“çayın babası” olarak bilinen Zihni Derin (1880-
1965)'dir.

Eğitim ve Öğretime Yönelik İletiler

Romanın ana karakteri Zihni Bey, çay üretimini
başlatma mücadelesinde yalnız kalmıştır. Top-
lumsal cehalet ve ekonomik imkânsızlıklar gibi
engellerle karşılaşmasına rağmen, orman şefi
gibi az sayıda destekçisi sayesinde bu mücade-
lesine devam edebilmiştir. Orman şefinin Zihni
Bey'e olan desteği, sadece maddi değil, aynı za-
manda manevi bir destektir. Bu durum, yazarın
öğretmenlere duyulan saygının önemini vurgu-
lamak amacıyla kurduğu bir karşıtlık örneği ola-
rak değerlendirilebilir.

“Orman şefi genç bir adamdı. Zihni Bey'in
çabasını duymuştu. Ayrıca öğretmenlere özel bir
saygısı vardı. Ayağa kalkıp özür diledi.” (s. 49)

“Botanik hocası araştırmacı bir öğretmen. Dersi-
ni karatahta başında şekiller çizerek öğretmez.
Öğrencilerini alır kırlara götürür. Yaprakları,
çiçekleri, ot köklerini toplar. Buğdayları, arpaları,

Tablo 3. Çay Ağacı Adlı Hikâyedeki Eğitsel İletilerin İşlenme Sıklığı

Eğitsel İletiler	F
Eğitim ve Öğretim	13
Sevgi	3
Kişisel Gelişim	5
Yurt Sevgisi	5

yulafları gösterir. Her birinin özelliklerini buldurur. Ağaçları tanıtır. Öğrencilerine doğayı sevdirebilir. Bitkileri yetiştiği yerde, toprağın üstünde öğretir. O zaman unutulmaz olur o bilgiler.” (s. 40)

Hikâye, kahramanın zorlu yaşam koşullarına rağmen, hırsı, azmi ve çabası sayesinde hedeflerine ulaşma mücadelesini etkili bir dille anlatmaktadır. Yazar, kahramanın başarısızlıklarla karşılaşmasına rağmen yılmadan devam etmesini, okura ilham verici bir model olarak sunar. Böylece, okurda başarıya ulaşmanın ancak sürekli çaba ve inançla mümkün olduğu inancını pekiştirir.

“Zihni Bey saatlerce kalkamadı oradan. Gücü tükenmişti. Sıcacık güneş omuzlarını yakıyordu. Gevşeyip erimişti. Uyuyacaktı neredeyse.

-Yoo, yılmak yok, diyerek doğruldu birden. Gerçekleştiğime ben bu işi.” (s. 50)

“Yolda tohumların çürük olabileceğini düşündü. Başka yerlerden çay tohumu getirtmeliydi. Peşini bırakmamalıydı. Bir savaştı bu. Kazanıncaya kadar uğraşmalıydı.” (s. 52)

Sevgi Temasına Yönelik İletiler

Hikâye, doğal güzelliklerin canlı ve detaylı tasvirleriyle okuyucuyu büyüler. Özellikle ormanların derinliklerindeki gizemli atmosfer, denizlerin enginliği ve dağların görkemli manzaraları, yazarın ustalıklı kaleminden çıkmış şiirsel bir dille yansıtılır. Bu tasvirlerde sıkça kullanılan duyusal imgeler ve kişileştirme gibi edebi teknikler, doğanın canlı ve dinamik bir varlık olarak algılanmasını sağlar. Ayrıca, doğa, kahramanın iç dünyasının bir aynası olarak işlenir. Kahramanın doğayla kurduğu güçlü bağ, onun kimlik arayışında ve kişisel gelişiminde önemli bir dönüm noktası olur.

“Bir yanı masmavi deniz, bir yanı yemyeşil bayırlar. Kışın ılık, yazın sıcak, her zaman yağışlı, ıslak bir hava.” (s. 39)

“Otların, ağaçların, çiçeklerin, her çeşit bitkinin coşup taşıdığı yerler. Ağaçların yaprakları öyle bir parlak ki başka hiçbir yerde böylesini göremezsiniz. Bahar aylarında filizler neredeyse gözle görülürcesine çabuk büyür. Tomurcuklar sabah patlar, öğleye yaprak olur, akşama sürgün ve-

rir. Yeşiller çeşit çeşit. Birbirinden parlak, birbirinden güzel. Dereler tepeler, düzlükler. Nerde toprak varsa orası yeşil bir örtüyle kaplı. En açığından en koyusuna kadar binlerce bitki. Adları, boyları, türleri saymakla bitmez.” (s. 39)

“Bir ağaç ne zaman çiçek açar, ne zaman tohum olur, kaç yılda meyveye durur, hepsini bilir. Otlarla, çalılarla, ağaçlarla dosttur. Hepsinin dilinden anlar. Bazılarının hastalıklarını iyileştirir. Bazılarını budayıp daha rahat büyümelerini sağlar.” (s. 41)

Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Hikâyenin genelinde okuyucuya hırs, azim, çaba, istek gibi kavramların başarıya ulaşmada ne kadar güdüleyici olduğu, bu kavramlarla yola çıkanın önünde hiçbir zorluğun duramayacağı iletisi verilmektedir.

“Zihni Bey saatlerce kalkamadı oradan. Gücü tükenmişti. Sıcacık güneş omuzlarını yakıyordu. Gevşeyip erimişti. Uyuyacaktı neredeyse.

-Yoo, yılmak yok, diyerek doğruldu birden. Gerçekleştiğime ben bu işi.” (s. 50)

“Yolda tohumların çürük olabileceğini düşündü. Başka yerlerden çay tohumu getirtmeliydi. Peşini bırakmamalıydı. Bir savaştı bu. Kazanıncaya kadar uğraşmalıydı.” (s. 52)

Eserde Talip Apaydın'ın insanlığa karşı yaptığı birtakım olumsuz eleştiriler de görülmektedir.

“Fakat insanlar nedense yeniliklere karşı her yerde biraz çekingen olurlar.” (s. 44)

“Ahmet Kaptan adında bir çiftçi ahabının mısır tarlasına ekmek istedi. Ahmet Kaptan, hiç beklemediği şekilde ters karşıladı.” (s. 45)

“Ormancılar bakıp dinlediler. İnanmamışlardı. Birisi, ‘Bu adam deli herhalde.’ diye düşündü.” (s. 48)

Yurt Sevgisine İlişkin İletiler

Parçada, vatanseverlik, milli birlik ve beraberlik, toplumsal sorumluluk gibi ulusal değerler ön plana çıkarılmakta ve bu değerlerin bireysel ve toplumsal hayattaki önemi vurgulanmaktadır. Yazar, kahramanların vatan sevgisini, tarihsel

olaylara yapılan göndermeler, doğa tasvirleri ve sembolik anlamlar taşıyan objeler aracılığıyla pekiştirmektedir. Özellikle, kahramanların vatan için fedakârlık yapma isteği, milli birlik ve beraberliğin önemi ve ülkenin kalkınmasına katkıda bulunma sorumluluğu gibi temalar yurtseverlik çerçevesinde işlenmektedir.

“Çay, halkımın sevdiği bir içecek. Bunun için dışarıya çok para veriyoruz. Eğer çay yetiştirsek, bunu yaygınlaştırsak, paramız yurdumuzda kalır. Üstelik bizim bu yörenin halkı yoksul. Çaydan para kazanır. Beş on yıl içinde yaşam düzeyi yükselir. Çok önemli bir gelişim olur.” (s. 43)

“Bu çok karlı bir iş. Doğu Karadeniz bölgesi çayla kalkınabilir.” (s. 43)

“Burada çay yetiştirip memlekete çay tarımını sokacağım. Bunun kendim için yapmıyorum. Buralarda çayın yetişebileceğini kanıtlayacağım.” (s. 46)

“Etmeyin beyler, vatana hizmet, ulusa iyilik...” (s. 48)

“Şu içtiğimiz çay memleketimizde yetişsin istiyorum.” (s. 48)

3. “Durak Usta” Hikâyesinde Çocuk ve Eğitim Teması

Hikâye, geçmişin izlerini taşıyan bir köyde yaşanan dönüşümü, Durak Usta adlı bir karakter üzerinden anlatmaktadır. Savaşların ve acılarla dolu bir geçmişe sahip olan Durak Usta, geldiği köyde köklü değişimlere öncülük eder. Onun bilgeliği, tecrübesi ve merhameti sayesinde köy, cehaletin ve yoksulluğun egemen olduğu bir yer

olmaktan çıkarak, umudun ve gelişimin simgesi haline gelir. Yazar, bu dönüşümü anlatırken, kontrast tekniğini kullanarak, Durak Usta'nın gelmeden önceki ve sonraki köy yaşamı arasındaki farkı belirginleştirir. Hikâye, bireyin toplumu dönüştürme gücünü, umudun iyileştirici etkisini ve geçmişin izlerinin insan üzerindeki etkilerini gibi evrensel temaları işler. Durak Usta, bu bağlamda, hem bireysel bir kahraman hem de toplumsal bir dönüşümün sembolü olarak okunabilir.

Eserde yalnız başına, büyük bir çoğunluğun karşı durmasına rağmen aklındakini yapmaktan çekinmeyen çoban, türlü zorluklara rağmen hedefine ulaşmıştır. Bu çabalarında tüm köy ahali-sinden bir kişi dışında kimse onu desteklememiş, yaptığı yüzlerce hatta binlerce deneme sonuçsuz kalmış fakat bunlar onu yıldırmamıştır. Her şeye rağmen gösterdiği çabasıyla, azmiyle, insanlara yapmak istediği iyilikleriyle zorlukların üstesinden gelmiş ve her şeyin sonunda mükemmel bir başarıya, kudretli bir üne kavuşmuş, yediden yetmişe herkesin sevgisini ve saygısını kazanmıştır. Eser, bireyin toplumsal bir sorumluluk bilinciyle hareket ederek, karşılaştığı engellere rağmen azimle mücadele ettiğinde, toplumsal bir dönüşüme öncülük edebileceğini vurgular.

Eğitim ve Öğretime Yönelik İletiler

Hikâye, bilgiye ulaşmanın ve bu bilgiyi anlamlı bir şekilde kullanmanın önemini vurgularken, kahramanın bilgi arayışını merkezine alır. Kahraman, karşılaştığı sorunlara çözüm bulmak için kütüphaneleri, deneyimli kişileri ve doğayı birer bilgi kaynağı olarak kullanır. Kahramanın farklı bilgi parçalarını bir araya getirerek yeni bir bü-

Tablo 4. Durak Usta Adlı Hikâyedeki Eğitsel İletilerin İşlenme Sıklığı

Eğitsel İletiler	F
Eğitim ve Öğretim	11
Sevgi	2
Kişisel Gelişim	17
Yurt Sevgisi	1
Anadolu Kültürü	3
Toplum Düzeni	

tün oluşturma süreci, bir bulmaca çözme çabasına benzer. Bu süreçte, kahramanın karşılaştığı zorluklar ve yaptığı hatalar, bilgiye ulaşmanın ve onu etkili bir şekilde kullanmanın ne kadar önemli olduğunu gösterir.

“Aklını zorlaya zorlaya başka çeşit aşılar aramış. Hiçbirinden olumlu bir sonuç alamamış. Ama doğanın birçok gizlerini de öğrenmiş. O bilgileri birbirine bağlayarak yeni sonuçlara varmış. Aşırı genç dalların tomurcuklarından almak gerektiğini bulmuş. Aşırı, aşılacak ağacın kabuğu altına yerleştirmek gerektiğini anlamış.” (s. 66)

Yazar eserin bazı bölümlerinde de okuyucunun genel kültürünü zenginleştirecek bilgilere de yer vermiştir.

“Bu ağaçlar aşılansa, dipleri bellenip sulansa, gübre verilse ne güzel meyveler yetişir!” (s. 60)

“Ben biliyorum ki ağaçtan ağaca aşırı yapılar. Meyvelerin türü düzeltilir. Tatlı kokulu, bol sulu meyveler yetiştirilir.” (s. 65)

“Aşırı genç dalların tomurcuklarından almak gerektiğini bulmuş. Aşırı, aşılacak ağacın kabuğu altına yerleştirmek gerektiğini anlamış.” (s. 66)

Sevgi Temasına Yönelik İletiler

Metinde, doğa, insanın iç dünyasındaki olumlu duyguları, büyümeyi ve gelişmeyi temsil eden bir metafor olarak işlenir. Otlar, çiçekler ve ağaçlar gibi doğal unsurlar, bireyin sevgiye olan ihtiyacını ve doğayla kurduğu bağın önemini vurgular. Bu bağlamda, doğa, insanın psikolojik sağlığı için bir şifa kaynağı olarak sunulur.

“Aradan yıllar geçmiş. Bizim köyün tüm görüntüsü değişmiş. Her yer meyve bahçeleriyle, üzüm bağlarıyla donanmış. Elmalar, armutlar, üzüm, kirazlar, çeşit çeşit meyveler... İnsanların bile yüzü değişmiş. Daha kanlı canlı, daha gülbüz, daha çalışkan olmuşlar. Bol meyve ile beslenen çocukların yanaklarından kan damlıyormuş.” (s. 75-76)

Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Durak Usta, köklü değişimlerden korkmayan, yenilikçi fikirleri kucaklayan ve sürekli öğrenmeye açık bir zihne sahiptir. Yaşam felsefesi,

topluma hizmet etmek, insanlığın iyiliği için çabalamak üzerine kuruludur. Köyün geleneksel değerlerine saygı duyarak geleceğe bakan, dengeli bir bakış açısına sahip olan Durak Usta, çocuklara sadece köyünün değil, aynı zamanda tüm insanlığın geleceği için bir umut ışığı olacak iletiler verir:

“Şu insanlara yardım etmek istiyorum. Şu köylülerin bol meyve yemesini istiyorum. Bunun yolunu bulmalıyım, dermiş.” (s. 63)

“Deneye deneye bulurum, demiş.” (s. 63)

“Önce söğütleri, kavakları birbirine aşılamaş, tutturamamış. Yaban armutlarını, ahlatları aşılamaş, olmamış. Yazın olmuyor, kışın yapılacak demiş. Kışın yapmış, gene tutmamış. Başka yollar denemiş. Yeni bulgular düşünmüş. Ağaçları yanlamasına kesmiş, ipler bağlayıp tutturmuş, gene olmamış.” (s. 64)

“Bir, iki, üç, beş... Biri tutmazsa, biri tutar gayrı, diyormuş.” (s.65)

“Bu köye iyilik edeceğim., bu insanlara yararlı olacağım. Bu köyün çocuklarına kırmızı yanaklı elmalar, sulu armutlar, mis kokulu üzümler yedireceğim. Dağı, taşı meyve ile donatacağım. Şu bozkırı yemyeşil yapacağım.” (s. 67)

Hedefine ulaşmış olmanın mutluluğu içinde olan Durak, bu başarıyla birlikte içsel bir dönüşüm yaşamış, kendine olan güveni artmış ve daha olgun bir birey haline gelmiştir. Artık saygı duyulan bir önder durumuna gelmiş, “Usta” sıfatını almıştır. Durak Usta, sorumluluk bilinci, önderlik vasıfları, sabır, sebat ve duygudaşlık gibi erdemler kazanarak çevresine ilham vermeye devam etmektedir. Başarı, ona sadece maddi tatmin değil, aynı zamanda derin bir iç huzuru ve anlam duygusu getirmiştir. Artık köyünün ve çevresindeki insanların yaşamlarına yön veren bir lider olarak sorumluluk bilinci, önderlik vasıfları ve alçakgönüllülük gibi erdemlerle donatılmıştır.

“Zaten o günlerde adı Durak Usta değilmiş. Çoban Durak der geçerlermiş. Kimse ona önem vermemiş.” (s. 63)

“Köylüler de ilgilenmeye başlamışlar. ‘Bizim yaban armudunu da aşıla, bizim kuş üzümünü de

aşıla demeye başlamışlar. Kimi dağlardan fidan kökleyip tarlasına dikiyormuş. Durak Usta'dan bunun ne zaman aşılacağını soruyormuş. Bazıları para vermeye kalkışuyormuş. Köyde Durak Usta'nın değeri birden artmış. İşte o günlerde adı Durak Usta kalmış. Durak Usta buraya, Durak Usta şuraya." (s. 74)

"Bu işin ustası Durak Usta. Onun üstüne yok, demeye başlamış." (s. 75)

Yurt Sevgisine Yönelik İletiler

Eserin kahramanı Durak Usta'nın sözleri, yurt sevgisinin sadece bir coğrafi bölgeye duyulan bağlılık olmadığını, aynı zamanda o toprakta yaşayan insanlara duyulan sevgi ve sorumluluk olduğunu gösterir:

"Şu insanlara yardım etmek istiyorum. Şu köylülerin bol meyve yemesini istiyorum. Bunun yolunu bulmalıyım, dermiş." (s. 63)

Anadolu Kültürüne Yönelik İletiler

Eserin odaklandığı önemli konulardan biri, yüzyıllardır ihmal edilmiş Anadolu halkının içinde bulunduğu derin cehalettir. Bu cehalet o kadar yaygın ve köklü ki, eğer bu durumu değiştirebilecek güçlü bir irade ortaya çıkmasaydı, toplum yüzyıllar boyunca tek bir yenilik yapmadan aynı düzende kalmaya devam edebilirdi. Cehalet, tüm yenilikleri engellercesine karşısına dikiliyor ve hatta din adına bile bu direnci haklı çıkarabiliyordu.

"Eski köye yeni düzen mi getiriyorsunuz? Tanrının verdiği razı olun. Aşı yapmak günahdır, falan diyorlarmış." (s.74-75)

"-Bu ağaçlar aşılansa, dipleri bellenip sulansa, gübre verilse ne güzel meyveler yetişir! Köylüler kulak asmamışlar.

-Eski köye yeni adet mi getireceksin? Sen işine bak, çobanlığını yap. Başka işe karışma, demişler." (s. 62)

"Köylüler dağlarda kendi kendine yetişen, kurtların kuşların yediği taş gibi katı, tutuk, acı meyveleri yerlermiş. Başka meyve nedir, nasıl yetiştirilir, bilmezlermiş." (s. 62)

4. "Çoban Rıza" Hikâyesinde Çocuk ve Eğitim Teması

Bu hikâyede Çoban Rıza'nın başarı öyküsü anlatılır. Çoban Rıza işinin ehlidir, oralarda onun gibisi ne görülmüş ne duyulmuştur. Onun sürüsünün hayvanlarının daha sağlıklı olduğu, daha fazla süt, yün verdiğini herkes bilir.

Yazar, hikâyesinin temasını ortaya koyan iletisini daha eserin ilk cümlesinde verir:

"İnsan işini iyi yapmalı. Bilerek, özenerek, kendini vererek yapmalı. O zaman başarılı olur." (s. 78)

Sevgi Temasına Yönelik İletiler

Yalnızlık duygusu, eserde üzerinde özellikle durulan bir kavramdır. Mesleği gereği dağlarda sürekli yalnız gezmek zorunda kalan Çoban Rıza'nın tek özendiği şey, arkadaşlarını yanında görmek, onlarla konuşabilmek, sohbet edebilmektir. Birlikte yaşayan, birbiriyle görülen insanlara özenen Çoban Rıza, onlara olan öğütlerini de sıralar.

"Çobanlığın en zor yanı yalnızlıktır. Bazen günlerce insan yüzü göremezsin, insan sesi duymazsın. Öyle özlürsün ki bir insanla konuşmayı... Dost olsun, düşman olsun, insan olsun da kim olursa olsun. Karşılıklı oturup iki söz etmek, el sıkışmak, birbirine gülümsemek..." (s. 87-88)

"Kırlarda tek başına dolaşırken insanların ne kadar değerli olduğunu anlarsın. Uzaktan seversin onları. Kavga gürültü etmeseler dersin. Birbirlerine iyi davransalar. İşlerini dostça çözümlerler. Birbirinin hakkını yemeseler. Herkes çalışsa, herkes emeğinin karşılığını alsın..." (s. 88)

Tablo 5. Çoban Rıza Adlı Hikâyedeki Eğitsel İletilerin İşlenme Sıklığı

Eğitsel İletiler	f
Sevgi	2
Kişisel Gelişim	2

Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Hikâye, insanın hangi işle uğraşırsa uğraşsın, işi ni hakkıyla yapmasının önemini vurgular:

“İnsan, işini iyi yapmalı. Bilerek, özenerek, kendini vererek yapmalı. O zaman başarılı olur.” (s. 78)

Çobanlık mesleği özeline indirgenerek, meslek üzerinde yoğunlaşma, ilgi ve dikkat konularından söz edilmiştir. Bu bağlamda, özellikle kırsal kesimde yaşayan insanların zorlu çalışma koşulları ve bu koşullara rağmen ürettikleri değerler üzerinde durulmuştur:

“Uyanık olmazsan, yürekli davranmazsan işin bitiktir. Kurda koyunu kaptırırsın.” (s. 85)

5. “Ali Yanık” Hikâyesinde Çocuk ve Eğitim Teması

Yazar, bu eserinde, okul-öğretmen-öğrenci üçgenini merkeze alarak eğitim sistemini ve bu sistemdeki bireylerin rollerini mercek altına alır. “Ali Yanık” karakteri üzerinden, geleneksel eğitim sisteminin bireyleri nasıl sınırladığını ve yaratıcılığı nasıl engellediğini gösterir.

Eğitim - Öğretim Değerlerine Yönelik İletiler

Yazar, hikâyesi aracılığıyla okul-öğretmen-öğrenci üçlemesindeki dinamikleri ele alır ve bu üçlü arasındaki etkileşimleri, doğru ve yanlış yönleriyle birlikte örneklerle destekleyerek kendi bakış açısını sunar.

“Ders zili çaldı. Türkçe öğretmenimiz girince sustuk. Kitaplarımızı açtık önümüze. Herkesin defteri kitabı kaplıydı. Öğretmenimiz çok titizdi bu konuda.” (s. 91)

“Her öğretmen, gelip önce bunları sıkıştırıyordu. ‘Derdin nedir, neden öğrenemiyorsun, ne yiyip, ne içtin, nerede kalıyorsun?’ diyen yoktu.” (s. 95)

“İlgi göstermesi, Ali’yi biraz rahatlatmıştı. İlk olarak gülümsedi sınıfta. Derse daha bir ilgiyle sarıldı. Benim gördüğüm o ki her çocuk gibi bunlara da ilgi gösterilse hemen kıpırdanıyorlar, daha bir gayretle çalışıyorlardı.” (s. 96)

“Onun bildiklerine çok uzak şeylerdi bu öğretilenler. İşe yaramaz bir sürü ıvır zıvır, ayrıntı. Hangi birini aklında tutarsın?” (s. 98)

Hikâyede okuma sevgisinin de üzerinde durulmuş ve bu kavram yararlarıyla birlikte açıklanmıştır.

“Okumalıyım, diyordu. Öğrenmeliyim. Bilgisiz insan burnunu çok sürter.” (s. 98)

“Eline ne geçerse okuyordu. Bunun çok büyük etkisi oldu. Anlayışı, kavrayışı, gittikçe gelişti. Öğretmenler açıkça söylüyorlardı:

-Bakın Ali Yanık’a, geçen yıl nasıldı, bu yıl nasıl? Daha iyi değil mi?” (s. 101)

Eserin başlıca temalarından biri, okuma sevgisi ve öğrenme arzusudur. Köyden kente göç etmiş yoksul bir çocuk olan Ali, zor şartlar altında bile okumaya olan tutkusunu kaybetmez. Eserde, emeğe verilen değer ve sosyal adalet gibi konular da öne çıkar

Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Eser, köy ve kent insanları arasındaki sosyal farklılıkları ve kentlilerin köylülere karşı sergilediği olumsuz önyarguları vurguluyor. Bu önyarguların kökenleri ve sonuçları, eser boyunca inceleniyor. Köy insanının potansiyeli ve eşitsiz koşulların bu potansiyeli nasıl engellediği de ele alınıyor. Eser, köy toplumu için daha adil şartlar sağlandığında nelerin başarılabileceğini gösteriyor:

“-Hıh, bir köylü daha! Diye söylendi Vedat. Köylülerle doldurdular sınıfı. Necla ile Aysel yüzle-

Tablo 6. Ali Yanık Adlı Hikâyedeki Eğitsel İletilerin İşlenme Sıklığı

Eğitsel İletiler	F
Eğitim - Öğretim	6
Kişisel Gelişim	10
Toplum Düzeni	6

rini buruşturdu.” (s. 89)

“Biz kentliler nedense pek sevmezdik köy çocuklarını. Onları biraz kaba bulurduk. Üstleri başları da pek düzgün olmazdı. Dilleri değişti. Bazı sözcükleri yanlış kullanırlardı. Bir de nedenini iyi bilmiyorum ama bize göre daha zayıf oluyorlardı. Dersleri iyi kavrayamıyorlardı.” (s. 90)

“Sınıfta kimse Ali Yanık’la aynı sırada oturmak istemedi.” (s. 90)

“Bunlar tek öğretmenli, iki öğretmenli okullardan geliyorlar. Elbet biraz zayıf yetişirler. Hata kendilerinin değil. Ama açıklarını bir iki yıl içinde kapatırlar, göreceksiniz. Köy çocuklarından benim çok iyi öğrencilerim oldu. Sonradan üstün başarılar kazandılar. Onları sakın küçümsemeyin.” (s. 90)

“Ali Yanık’la arkadaşlığımız gittikçe ilerlettik. Bazı konularda ona yardım ettim. Hiç de aptal bir çocuk değildi. Anlatınca anlıyordu. İçinde büyük bir öğrenme tutkusu vardı.” (s. 97)

“Bunlar tek öğretmenli, iki öğretmenli okullardan geliyorlar. Elbet biraz zayıf yetişirler. Hata kendilerinin değil. Ama açıklarını bir iki yıl içinde kapatırlar, göreceksiniz. Köy çocuklarından benim çok iyi öğrencilerim oldu. Sonradan üstün başarılar kazandılar. Onları sakın küçümsemeyin.” (s. 90)

“Ali Yanık’la arkadaşlığımız gittikçe ilerlettik. Bazı konularda ona yardım ettim. Hiç de aptal bir çocuk değildi. Anlatınca anlıyordu. İçinde büyük bir öğrenme tutkusu vardı.” (s. 97)

Toplum Düzenine Yönelik İletiler

Eserde, yazarın emek, sınıf farklılıkları, gelir dağılımındaki eşitsizlikler ve ülkenin ticaret politi-

kaları gibi konulardaki düşüncelerine yer verilmektedir:

“Ben işçi olmak istiyorum. Ama bilgili bir işçi olmak istiyorum. Onun için okuyorum. Dünyada en onurlu şey çalışmaktır. Çalışarak bir yapıt ortaya koymaktır. Gelmiş geçmiş bütün uygarlıklar emeğin sonucudur. İşçiler ise birer emekçidirler.” (s. 102)

“Evleri, yolları, okulları, fabrikaları kim yapıyor? Giysilerimizi kim dikeyor? Yediğimiz ekmeği kim pişiriyor? Hepsini işçiler yapıyor. İyi bir işçi topluma en yararlı, en gerekli insandır. Bakma, bizde hor görülmüş. Aslında iyi bir işçi olmak saygın bir insan olmaktır.” (s. 102-103)

“İşçiler dünyanın en saygın insanlarıdır. Çünkü en çok onlar çalışırlar. Onlar yaratırlar, onlar üretirler. Ama bilinçli olmazlarsa emekleri başkaları sömürür.” (s. 103)

Toprağa Basınca Adlı Romanda Çocuk ve Eğitim Temalı Bulgular

Eserin başkahramanı olan Erdal Sezer, görev yaptığı ilçede halkı tarafından çok sevilen, başarılı bir kaymakamdır. Çocuklara yönelik olarak yaptığı açıklamalarında bu başarısını neye borçlu olduğunu anlatır. Erdal Kaymakam’a göre onun başarısı köyü ve köy insanlarını çok sevmesinde yatmaktadır. Erdal Sezer’in savunduğu değerlere göre ülkemiz adına yararlıklar gösterebilmenin yolu, dönem Türkiye’sinde köy nüfusunun yoğunluğundan dolayı köy ve toprakla, doğayla iç içe bulunmaktan geçer. O, bu şansını bir seneliğine de olsa bulanlardandır.

Eserde Atatürk’ün gösterdiği çağdaş uygarlık seviyesini yakalayıp üzerine çıkmak için tüm çocukların önce kendilerine bir hedef seçmesi

Tablo 7. Toprağa Basınca Adlı Romanda Eğitsel İletilerin İşlenme Sıklığı

Eğitsel İletiler	f
Eğitim - Öğretim	37
Sevgi	25
Kişisel Gelişim	40
Yurt Sevgisi	16
Anadolu Kültürü	66

gerektiği vurgulanmıştır. Bu hedef uğruna çalışırken, “Ben yurduma nasıl yararlı olmalıyım?” sorusunu benliklerinde taşıyıp Anadolu’yu köy-kent ayrımı yapmadan sevmeleri ve özellikle de kırsal nüfusun yoğunluğundan dolayı köy odaklı planlamalar yapmaları gerektiğine yönelik iletiler verilmiştir.

Eğitim - Öğretim Değerlerine Yönelik İletiler

Roman, iyi bir eğitimin bireylere bilgi, beceri ve eleştirel düşünme yeteneği kazandırdığı ve bu sayede onların hayatlarını daha iyi anlamalarını ve şekillendirmelerini sağladığı iletilerini vermektedir:

“Ama böyle olacağını önceleri doğrusu bilmiyordum. Okudukça, bilgim görgüm genişledikçe içime yerleşti bu duygu.” (s. 5)

“Ama öyle sanıyorum ki emeklerimiz boşa gitmeyecek. Bizim yetiştirdiklerimiz yarın büyüdükleri zaman başka türlü olacaklar. Şimdiki analarına babalarına benzemeyecekler.” (s. 53)

“Hay yaşayasın hocanım, diyorlardı. Gördün mü işte okumuşluğu? Bin yıl dursak aklımıza gelmez.” (s. 144)

“O akşamüstü çeşmeler akmaya başladı. Kadınlar hep ablama dua ediyorlardı.

- Hay sağ olasın hocanım. Sen olmasaydın bu sular daha bir ay akmazdı. İyi ki ön ayak oldun. Allah razı olsun.” (s. 146)

“ İyi ama canım, onlar da senin gibi giyinsinler değil mi ya? Pis insandan kimse hoşlanmaz. Okumuş kişi kılık kıyafetinden belli olur.” (s. 182)

Eserde yeri geldikçe kadınların çalışma hayatına katılmasının önemi vurgulanmıştır.

“Köyümüze bir bayan öğretmen verilmesi bizi memnun etti. Çok büyük ihtiyaç vardı.” (s. 9)

“Gızlarımızı hep okula yollayacağız.” (s. 10)

“Ohoo, bunlara para mı yeter be? İdare ediver. Kız çocuğu okuyup da kâtip mi olacak?

-Niye olmasın amca, işte ben okudum da oldum işte. Senin kızın da okur. Çocuklarınıza güvenin biraz.” (s. 51)

Eserin çeşitli bölümlerinde yazar, çocukların zihinlerinde yer edip hayatlarında onlara yarar sağlayabilecek genel kültür içerikli bilgileri de paylaşır:

“Ya, dedi, ne iyi. Kim yapar onları?

- Belediye yapar.

- Belediye kim?

-Belediye belediyedir be. Şehir için çalışır. Cad-delere asfalt döker. Direklere lamba takar. Parklara çiçek diker.” (s. 15)

“Köylüler erken evlenir, diye ekledi. Neden dersin, işlere yardımcı olsun diye bir an önce çocuk yetiştirmek gerekir.” (s. 22)

“Köy çocuklarının en çok oynadıkları en çok sevdikleri oyun aşık oyunuydu. Aşık, koyunların keçilerin ön bacağından çıkan şekilli, küçük bir kemiktir. Yanının üstüne dikilebilir. Köyde her çocuğun bir sürü aşığı olur. Birbirlerinden üterek kazanırlar.” (s. 53)

“Teneffüsten sonra derse girdik. Bayağı kesirlerin toplamı, bayağı kesirlerin çıkarılması, paylı paydalı problemler...” (s. 101)

-Deniz var ya? Denizler yazın serin, kışın ılık olur. Sahilleri de etkisi altında tutar. Denizlerden uzaklaştıkça kara iklimi başlar. Yazlar sıcak, kışlar soğuk olur. Bizim buralar tam kara iklimi içinde.” (s. 134)

“Kuma kelimesini ben o zamana kadar duymamıştım. Bir adamın iki karısı olursa ona ‘kuma’ derlermiş.” (s. 135)

Roman, köy ve kent insanları arasındaki eğitim seviyesindeki farklılıkların, bireylerin yaşam biçimlerini, değer yargılarını ve geleceğe yönelik beklentilerini nasıl şekillendirdiğini inceliyor. Eser, eğitilmiş şehirli insanların genellikle daha fazla fırsat elde etmek için çaba gösterdiğini, eğitimsiz köylülerin ise mevcut durumlarına razı olma eğiliminde olduğunu gösteriyor.

“Düşünüyordum da şehir okulu ne kadar farklıydı? Oradaki öğretmenler dershaneye girince giyinmiş kuşanmış, tertemiz öğrenciler buluyorlardı. Oysa köyde çalışan öğretmenler nelerle nelerle uğraşmak zorundaydılar?” (s. 49)

Sevgi Temasına Yönelik İletiler

Aile içinde birbirine bağıllık ve aile bireylerine olan düşkünlük, eserde anne, baba ve kardeş sevgisi boyutlarıyla ele alınmıştır.

“Anamın eksikliğini uzun zaman unutamadık. Her sofraya oturduğunda biz üç kişi karşı karşıya geçer ağlaşırdık. Ablam öğretmen okulunun son sınıfındaydı. Ben de beşinci sınıfa geçmiştim. Ama neye yarar, anasız olunca her şey tatsızdı.” (s. 4)

“Onlar bir şey değil. Katlanırsınız, ne olacak? Kardeşim yanımda olduktan sonra ben giderim.” (s. 4)

Eser, Mustafa Kemal Atatürk’ün liderlik özelliklerini, ülkemize kazandırdığı değerleri ve cumhuriyetin kuruluşundaki rolünü O’na saygı ve minnetle yaklaşmaktadır:

“Köylü çocuklar gibi kilimlerin çevresinde koşarak, elimi kolumu sallayarak buğdayımızı koruyordum. Bir yandan Atatürk’ün çocukluğunu düşünüyordum. O da böyle mısır torbasını beklemişti. Demek şimdi ben de onun gibiydim. Gururlanıyordum.” (s. 71)

“Atatürk’ün gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyine ulaşacağız.” (s. 192)

Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Yazar, eserine çocuklara duyduğu derin sevgi ve sınırsız güvenle başlıyor. Kendi çocukluk anılarından yola çıkarak, çocukların masumiyetini, merakını ve öğrenme arzusunu vurguluyor. Yazarın bu olumlu duygularının kökeninde, çocukların geleceğin temsilcileri olduğuna olan inancı yatmaktadır:

“Sizin yaşınızdaki çocukları çok severim. İlgilenirim sizin işlerinizle. Her yerde elimden geldiği kadar sizlere yardımcı olmaya çalışırım. Çünkü güvenirim her birinize.” (s. 3)

Eser, insan ilişkilerinde yardımlaşmanın önemini vurgulayarak toplumsal dayanışmanın güçlü birer bağ olduğunu vurguluyor. Bazı bölümlerde yardımlaşma unsurundan bahsedilerek kavrama dair farkındalık yaratılmaya çalışıldığı görülmektedir.

“El ele çalışacağız. Birbirimize yardım edeceğiz.” (s. 9)

“Ev sahiplerimiz bunlardan birisiydi. Odun getirecek erkekleri yoktu evde. Para da yoktu ki alsınlar. Üşümeyelim diye hiç dışarı çıkmazlardı. Bazen biz sobadan çektiğimiz közü mangala doldurur, kapıdan içeri uzatıverirdik.”(s. 129)

“Zavallıların içerde bile soğuktan elleri ayakları şişirdi. Bir de kokardı odaları havasızlıktan, hiç farkında değillerdi. Ablam kaç kere odun alıverdi, ‘kapıyı açın havalandırın, sonra yakın ısıtın’ dedi ama ne değişecek, yarım saat sonra gene eskisi gibi olurdu.”(s. 129)

“O akşamüstü çeşmeler akmaya başladı. Kadınlar hep ablama dua ediyorlardı.

-Hay sağ olasın hocanım. Sen olmasaydın bu sular daha bir ay akmazdı. İyi ki ön ayak oldun. Allah razı olsun.” (s. 146)

“Köyde asıl sıkıntı o günlerde başlamıştı. Bazı evlerin yiyeceği tükenmişti. Hemen her gün evimizin kapısı vuruluyordu. Kimisi ödünç para isterdi. Kimisi un ekmeği sıkıntısından söz açardı. Ablam acır, üzülür, ne edeceğini bilemezdi. O günlerde iki aylık maaşı birden gelmişti kasabandan. Üçer beşer he dağıttı. Her isteyene verdi. Başkası aç dururken kendisinin sandıkta para saklaması rahatsız ediyordu onu.” (s. 179)

Yurt Sevgisine Yönelik İletiler

Eserin birden fazla bölümlerinde çocuklara karşı ulusumuza yararlı olabilmenin, yurt adına yararlıklar göstermenin ve yurtsever bir birey olmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Yazara göre bireylerin hayatları boyunca bireysel ve toplumsal anlamda yararlıklar gösterebilmelerinin ilk ölçütü olarak yurdu sevmek ve onu yeterince tanımak ilkesi gelmektedir.

“Bir zaman ben de sizin gibi çocuktum. Sizin gibi bakardım dünyaya. Hayaller kurardım. Büyüyüp adam olmak için, yurda yararlı bir kişi olmak için gece gündüz çalışırdım.

İlkokulu, sonra öbür okulları, üniversiteyi hep aynı şevkle okudum.” (s. 3)

“Çünkü bir tarihten sonra benim çalışmalarına yeni bir hız gelmişti. Yurdumu tanımıştım. Hal-

kımızın yaşantısına karışmış, bu toprağın insanlarını tanımış ve onları sevmiştim. Sonra hep onlara yararlı olayım diye çalıştım.” (s. 3)

“Bütün çalışmalarım halkımızın yararına çevrik.” (s. 3)

“Bu yurdun insanları kendisine yararlı olan herkesi el üstünde taşır. Hak ettiği değeri verir. Bunu siz de göreceksiniz.” (s. 4)

“Bir öğretmenimiz ‘Köylere gidin, köyler sizi bekliyor.’ derdi. Ben de gitmek istiyorum.” (s. 4)

“Üstüne yalınayak bastığım güneşli toprakları, o toprağın insanlarını bütün varlığımla sevdim. Bu güne dek hep onlara yararlı olayım diye çalıştım.” (s. 5)

Anadolu Kültürüne Yönelik İletiler

Eser, kentli-köylü arasındaki sosyal sınıf farklarının yarattığı önyargıları mercek altına alıyor. Kentlinin, köylüyü aşağılayıcı bir bakış açısıyla değerlendirdiği ve kendi yaşam tarzını daha üstün gördüğü belirtiliyor.

“Hiç köy görmemişim. Yalnız caddelerde bazen rastladığım eski elbiseli, elleri yüzleri kirli insanların köylü olduğunu söylerlerdi. Berbat şeylerdi onlar. Bize hiç benzemiyorlardı. Yanlarından geçerken yüzümü buruştururdum.” (s. 4-5)

“Geleceksin değil mi Erdal?”

-Geleceğim tabi. Hayalimde bir merak uyanmıştı. Filmlerde gördüğüm vahşilerin memleketine gidiyordum sanki. Tarzan gibi maceralara atılacaktım. Ağaçlara tırmanacak, zencilerle boğuşacaktım. ” (s. 5)

“Tilki geçmişti demek? Tilki adama saldırır mıydı acaba? Ben hayvanat bahçesinde tilki görmüş-tüm ama ya buradakiler daha iriyse? Hem de çoksalar?” (s. 6)

“Ellerimizi iki elleri arasına alıp sıkıyordu. Nasıl da sertti elleri. Duvar dibine dizilip oturdular. Bazılarının yüzleri korkunçtu.” (s. 8)

“İlk görüşüm olarak köy hayatı renksizdi. Hep birbirine benzeyen üst üste yığılmış toprak evler, eğrim büğrüm daracak sokaklar, tozlu yollar. Bir yoksulluk, bir aynılık, her yanda bir ilkellik.” (s. 11)

Romanda kent insanının köye olumsuz bakışına rağmen köy ortamının güzelliği, doğallığı, orada yaşanan ilişkilerin sıcaklığı, kurulan dostluklar gibi kır hayatının artı yanları ön plana çıkarılmıştır. Köy ortamına beslenen tüm olumsuz yargıların tersine herkesin bu ortamın içinde sevip keyif alabileceği noktaların varlığından söz edilmiştir.

“Şimdi düşünüyorum da ne iyi etmişim diyorum. Köyde geçirdiğim günler benim anılarımın en sıcak, en duygulu bölümü oldu. Oraları, o insanları unutamadım. Halkımıza binlerce görünmez ipe bağlandım sanki. Üstüne yalınayak bastığım güneşli torakları, o toprağın insanlarını bütün varlığımla sevdim.” (s. 5)

SONUÇ

Bu çalışma, Talip Apaydın’ın çocuk edebiyatı eserlerinin eğitim teması üzerindeki duruşunu derinlemesine incelemeyi amaçlamıştır. İncelenen eserlerde, yazarın yaşadığı dönemin Türkiye’sinin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısının, eğitim sisteminin ve bireylerin yaşadığı deneyimlerin yansımaları görülmüştür.

Apaydın’ın eserleri, Türk toplumunun geleneksel değerlerini, kırsal yaşamı, eğitim sistemindeki eksiklikleri ve bireylerin yaşadığı zorlukları gerçekçi bir dille yansıtmaktadır. Eserlerde sıkça yer alan yurtseverlik, çalışma azmi, doğa sevgisi, adalet arayışı gibi temalar, okurlarda olumlu değerler oluşturmaya yöneliktir.

Eserlerin yazıldığı dönem, içerikleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Özellikle kırsal kesim ile kent yaşamı arasındaki farklar, eğitim sistemindeki eksiklikler ve toplumsal adaletsizlikler bu dönemde sıkça ele alınan konulardır.

Apaydın’ın eserlerinde eğitim, sadece okullar ve öğretmenler üzerinden değil, aynı zamanda yaşamın kendisi üzerinden de ele alınmaktadır. Yazar, eğitimin bireysel gelişime ve toplumsal kalkınmada oynadığı önemli role vurgu yapmaktadır.

Eserlerde, toplumsal adaletsizliklere, eğitim sistemindeki eksikliklere ve kırsal kesim ile kent yaşamı arasındaki uçuruma yönelik eleştirel bir bakış açısı görülmektedir.

Eserlerde dikkati çeken belli başlı noktalardan

biri, bireylerin sahip olması gereken “yurtseverlik” duygularıdır. İnsanlar sahip oldukları bu duyguyla vatanlarına karşı görevlerini yalnızca yerine getirmekle kalmamalı; ülkeyi geliştirip, kalkındırmak gibi bir değerler sistemine de sahip olmalıdır.

Bireyler, vatanlarına karşı içlerinde besledikleri sevgiden ileri gelen güçleriyle devamlı çalışmak durumundadır. Bireylerin çalışma sistemi, çağı takip eden, yeni gelişmelerden haberdar, bıkmadan, usanmadan araştırma peşinde geçecek bir süreci kapsmalıdır. Eserlerin birçok bölümünde yazarın aldığı eğitim paralelinde düşünceler kendisini göstermektedir.

Talip Apaydın, soyut değerlerin insan zihninde işlenmesiyle oluşacak yeni fikir ve uygulamaların önemine dikkat çekerken toplum gerçeğini de unutmaz. Eserlerinde, içinde yaşadığımız coğrafyanın kültürel zenginlikleri ve halkın ortak yaşantısı üzerine derinlemesine incelemeler yapmıştır. Eserler, çocuklukta içinde geçtiği coğrafyanın maddi ve manevi değerlerini okuyucuya sunmaktadır. Yazar, halk edebiyatından motifler, deyimler ve atasözleri kullanarak eserlerine yerel bir karakter kazandırmıştır. Toplum kaynaklı beslenmelerini halk edebiyatı ürünleriyle birleştirmiştir. Eserlerinde türkü, mâni, masal vb. halk edebiyatı ürünlerine sıkça rastlanmaktadır.

Anadolu, tüm yönleriyle onun eserlerinde ortaya çıkan başlıklardan biri konumundadır. Acısı ve tatlısıyla, yazar tarafsız bir bakış açısıyla bunu sunmaya dikkat etmektedir. Eserlerde Anadolu doğasının sahip olduğu güzellikler, insanların temiz duyguları, yardımseverlik, kirlenmemiş duygular alabildiğine kendisini gösterirken aynı zamanda o dönemki Anadolu toplumunun içinde bulunduğu geri kalmışlık düzeyi, cehalet ve zorlu koşullar da aynı oranda yansıtılmaktadır.

Yazar, eserlerinde doğanın önemini vurgulayarak, insanın doğayla uyum içinde yaşamasının gerekliliğini savunmaktadır. Anadolu ve büyük kentler karşılaştırması, gerek köy- İstanbul gerekse köy- ilçe ya da köy- şehir merkezi ayrımlarıyla yer almıştır. Yazar, dönem Anadolu köylerinin merkez tabir edilen bölgelerden ne kadar farklı ve uzak bir yaşayış içerisinde olduğunu

yansıtırken “köyden kente göç” olgusuna da temas etmektedir. Birçok eserinin ana temasını kırsaldan merkeze göç etmiş ve merkezin kendi içerisindeki karmaşık, alışılmadık, farklı yapıları içerisinde tutunmaya çalışan aileler ya da kahramanlar oluşturmaktadır.

İncelenen eserlerdeki kahramanların bir kısmı idealleri olan, haksızlığa boyun eğmeyen yapıları, bitmek bilmeyen çaba, azim ve öğrenme istekleriyle beliren tiplerdir. Bu tipler ya ülke için daha güzelini isteyip çalışmakta ya da bunu yapamasa da bunlara yönelik hayaller içinde bulunmaktadırlar. Kahramanların bir kısmı ise dönem yaşamının zorlukları içerisinde sırtlarına aldıkları ağır yükleri taşımaya çalışan ve ağır iş koşullarında sömürülen tiplerdir. Bunlar, genellikle kırsaldan sonraki hayatlarına kentte devam etmekte ve yeni hayatlarına alışmaya çalışırken diğer insanların birtakım baskı ve zorlamalarına maruz kalmaktadırlar. Yazara göre Anadolu insanını tanımak, onlarla birlikte düşünüp hareket etmek, onlarla vakit geçirmek iyi ve başarılı bir insan olmanın ön koşullarından biridir. Dönem içerisinde kırsal nüfus yoğunluğunun fazlalığına rağmen Anadolu yaşamından bihaber insanların varlığı onu rahatsız etmektedir. Ona göre toplumsal proje ve uygulamalarda verim, Anadolu insanını ve coğrafyasını topyekûn tanımakla alınacaktır.

Eserlerde karşılaşılan konulardan biri de “önyargı” kavramıdır. Öykülerin ve romanının çeşitli bölümlerinde kır insanına karşı bazı kentlilerde görülen önyargıdan söz edilmektedir. Eserlerin devamında kişilerin önyargıları, birbirlerine karşı hissettikleri olumlu bir bakış açısına dönüşmektedir. Bu, insanlar arası kardeşlik, farklılıkların ortadan kalkması gibi değerleri gün ışığına çıkarmaktadır.

Kentlerin gürültülü ve kirli atmosferinin aksine, Talip Apaydın eserlerinde okurlarına temiz hava, yeşillik ve doğayla iç içe bir yaşam sunar. Meyveler, sebzeler, hayvanlar ve bitkilerle dolu bu dünyada, insanın kökenlerine ve doğayla olan bağına vurgu yapar. Yazar, modern yaşamın getirdiği yabancılaşmanın üstesinden gelmek için doğaya dönüşün önemini vurgular. Bireylerin hedeflerinin olması, bu hedeflere emin adımlarla yürünmesi gereği hissettirilmektedir. Kişilerin

kendi başların, azimle elde ettikleri başarılar bir değer olarak sunulmaktadır. Alın teriyle, emekle elde edinilen az miktardaki şeylerin; emeksizce, çaba göstermeden kazanılanlardan değerli olduğu vurgulanmaktadır.

Eserlerdeki öğretmen tipi incelendiğinde yazarın aldığı eğitimin bu alana yansıdığı görülmektedir. Eserlerde öne çıkan öğretmen tipi, toplumun birçok sorunlarıyla ilgilenen, aydın, topluma yol gösteren sadece okul içinde değil, diğer alanlarda da halk içerisindeki yaşama katılıp aktif rol alan bireylerdir. Onlar toplum içerisinde gizli kalmış yetenekleri ön plana çıkarırlar ve kişilerin kendilerini gerçekleştirme süreçlerinin baş aktörüdürler..

Eserlerde görülen diğer bir öğretmen tipi de kırsal kesimden kente gelmiş insanlara karşı duyulan önyargı kavramının içerisinde değerlendirilmektedir. Birtakım öğretmenler bu insanların içlerinde bulunduğu şartları düşünmeden onlardan diğer kentli çocuklar gibi olmalarını beklemektedir. Bu beklenti ve zorlama, köyden kente gelmiş aile çocuklarının önünü kesmektedir. Kendilerine olan güvenleri kaybolan bu çocuklar, alışmaya çalıştıkları yeni yaşam dönemlerinde başarısızlığa doğru sürüklenmektedirler.

Sonuç olarak, Talip Apaydın, Türk çocuk edebiyatında kırsal yaşamı ve eğitimi merkeze alan özgün bir bakış açısı sunmuştur. Apaydın'ın çocuk edebiyatına yaptığı katkılar, günümüzde de önemini korumaktadır. Eserleri, hem eğitsel hem de kültürel açıdan önemli bir değere ve çocukların hayal dünyalarını zenginleştirecek, millî bilincini güçlendirecek, geleceğe hazırlıklı ve daha donanımlı bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunacak niteliklere sahiptir.

KAYNAKÇA

AKBAYIR, S. (2010). *Çocuğum neyi okumalı?* Ankara: Pegem Akademi.

APAYDIN, T. (1966). *Toprağa basınca*. İstanbul: Arkın Kitabevi.

APAYDIN, T. (1981). *O güzel insanlar*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

APAYDIN, T. (1995). *Bilgiden bilince eğitim*. Ankara: Eğitim-Der Yayınları.

BAYRAK, M. (1978). *Köy enstitülü yazarlar ozanlar*. Ankara. Töb-Der Yayınları.

YILDIRIM, A. & ŞİMŞEK H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

MERRIAM, S. B. & TISDELL, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (Fourth Edition). San Fransisco, CA: Jossey Bass.

KOÇAKOĞLU, B. & ÇALIK, N. (2017). Talip Apaydın'ın romanlarında din (İslam) algısı. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (37): 79-100.

ÖDER, S. A. (2024). Talip Apaydın'ın toplumcu gerçekçi köy öykülerinin anatomisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (38), 354-373. DOI: 10.29000/rumelide.1439644.

ŞİMŞEK, T. (2011). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

UCA, M. (2005). Talip Apaydın'la New York'ta köy enstitüleri ve yapıtları üzerine, *Berfin Bahar Dergisi*, Sayı:84, s. 20.